

VILNIUS UNIVERSITY

KONSTANTINAS ANDRIJAUSKAS

THE CLASH BETWEEN CHINA'S AND RUSSIA'S INTERESTS OF REGIONAL
HEGEMONY IN THE 21st CENTURY

Summary of Doctoral Dissertation

Social Science, Political Science (02 S)

Vilnius, 2014

The dissertation was prepared at Vilnius University in 2009-2013.

Scientific Supervisor:

doc. dr. Vladas Sirutavičius (Vilnius University, Social Science, Political Science – 02 S).

Consultant:

prof. dr. Alvydas Jokubaitis (Vilnius University, Social Science, Political Science – 02 S).

The dissertation will be defended at the Council of Political Science of Vilnius University:

Chairman: prof. dr. Raimundas Lopata (Vilnius University, Social Science, Political Science – 02 S).

Members:

prof. dr. Audrius Beinorius (Vilnius University, Humanities, Philosophy – 01 H).

prof. dr. Egdūnas Račius (Vytautas Magnus University, Social Science, Political Science – 02 S).

doc. dr. Tomas Janeliūnas (Vilnius University, Social Science, Political Science – 02 S).

doc. dr. Andžej Pukšto (Vytautas Magnus University, Social Science, Political Science – 02 S).

Opponents:

doc. dr. Agnė Budriūnaitė (Vytautas Magnus University, Humanities, Philosophy – 01 H).

doc. dr. Dovilė Jakniūnaitė (Vilnius University, Social Science, Political Science – 02 S).

The defense of the dissertation will be held at 3 p.m. on February 28, 2014, at a public session of the Council of Political Science at the Institute of International Relations and Political Science, Vilnius University, Room 402.

Address: Vokiečių str. 10, Vilnius, Lithuania.

The summary of the dissertation was mailed on January 28, 2014.

The dissertation is available at the library of Vilnius University.

VILNIAUS UNIVERSITETAS

KONSTANTINAS ANDRIJAUSKAS

KINIJOS IR RUSIJOS REGIONINĖS HEGEMONIJOS INTERESŲ SUSIKIRTIMAS
XXI AMŽIUJE

Daktaro disertacijos santrauka

Socialiniai mokslai, politikos mokslai (02 S)

Vilnius, 2014 metai

Disertacija rengta 2009-2013 metais Vilniaus universitete.

Mokslinis vadovas:

doc. dr. Vladas Sirutavičius (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02 S).

Konsultantas:

prof. dr. Alvydas Jokubaitis (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02 S).

Disertacija ginama Vilniaus universiteto Politikos mokslų krypties taryboje:

Pirmininkas: prof. dr. Raimundas Lopata (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02 S).

Nariai:

prof. dr. Audrius Beinorius (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01 H).

prof. dr. Egdūnas Račius (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02 S).

doc. dr. Tomas Janeliūnas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02 S).

doc. dr. Andžej Pukšto (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02 S).

Oponentai:

doc. dr. Agnė Budriūnaitė (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – 01 H).

doc. dr. Dovilė Jakniūnaitė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02 S).

Disertacija bus ginama viešame Politikos mokslų krypties tarybos posėdyje 2014 m. vasario mėn. 28 d. 15 val. Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto 402 auditorijoje.

Adresas: Vokiečių g. 10, Vilnius, Lietuva.

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2014 m. sausio mėn. 28 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus universiteto bibliotekoje.

THE CLASH BETWEEN CHINA'S AND RUSSIA'S INTERESTS OF REGIONAL HEGEMONY IN THE 21st CENTURY

Summary of Doctoral Dissertation

INTRODUCTION. Research problem. The People's Republic of China and the Russian Federation are the world's largest states by population and territory, respectively. The first is recognized as a would-be superpower by almost all relevant criteria, and the second remains one of the most important great powers, which inherited from the USSR international privileges and obligations, a huge land area, as well as impressive natural resources and military capabilities. From the viewpoint of international politics, these two nuclear-armed states, holding a permanent seat on the United Nations Security Council have recently experienced an unprecedented amity; and, at the beginning of the 21st century, in their own words, they presented an increasingly steady balance to 'unilateral American hegemonism'. Their bilateral relations, named a 'strategic partnership' in 1996 and consolidated by the Treaty of Good-Neighbourliness, Friendship and Cooperation in 2001, are reasonably considered to be one of the most significant in today's international politics.

In parallel with the development of the Sino-Russian friendship, their foreign policies and the global system of international relations (IR) after the Cold War have been marked by an additional essential trend – the growing significance of regions striding over national states' borders. A 'region' is defined as consisting of two or more member countries in geographical proximity, characterized by regular interaction between them and perceived by both internal and external actors as a geographically, culturally and politically distinct regional space. Therefore, international politics during the last few decades ought to be comprehended not only through the complex processes of globalization, but also considering common identities and cases of closer regional integration driven by similar national interests between separate states. In fact, China and Russia in the 21st century have taken this trend seriously, particularly in their immediate neighbourhood. Thus, there arises

a natural demand for evaluating its impact on their relationship, a task that is even more necessary because of a comparative deficit of academic research.

In other words, the research aim of this dissertation is to interconnect and understand the meaning of two significant trends in today's international politics: the development of the Sino-Russian strategic partnership, and the rise of the regions' roles. The latter insight will hopefully allow us to unfold the characteristics of the relationship in question that cannot be determined by analysing either exclusively bilateral (foreign policy towards each other) or purely global-level (foreign policy towards common international problems and global distribution of power) interaction between them. Hence, this work aims to shed more light on the arguably vast and important 'grey zone' in the Sino-Russian strategic partnership that has yet to be properly examined in the academia.

In particular, the research problem originates from the empirical reality of present international politics, as well as the scholarship dedicated to its understanding. Thus, the research question is derived from four principal assumptions endorsed during the literature review on the empirical topic (Sino-Russian relations) and relevant theoretical discussion (the 'regional approach' to IR) which ought to be briefly surveyed.

Firstly, *the Sino-Russian strategic partnership in the 21st century is a pragmatic 'axis of convenience', rather than a fully-fledged politico-military alliance aimed at the US* (Lo, 2008). The literature review carried out in the dissertation revealed that most of these studies suffer from a lack of contextual understanding and analytical depth. That explains the deep-seated tendency to look at this phenomenon from two extremes: either 'alarmist', which says that the declared strategic partnership between Russia and China is a nascent anti-Western/anti-American alliance, or 'limitationist', which states that it is nothing more than 'cheap talk' without much substance. Nevertheless, arguably the most established comprehensive studies of this relationship claim that its nature lies somewhere in between. Thus, the Sino-Russian strategic partnership is characterized by many deep-seated problems and contradictions, but these do not prevent close, pragmatic cooperation in certain areas.

Secondly, the relevant scholars generally agree that *the power asymmetry benefiting China has become the principal structural attribute of this bilateral relationship* (Wilson,

2004; Lo, 2008; Ferdinand, 2011). In other words, today Beijing surpasses Moscow by almost all the most crucial criteria of ‘hard’ (i.e., military and economic) power. Certainly, the smallest gap is in the realm of defence, as Russia continues to enjoy a formidable preponderance of nuclear weapons, but even here one can spot an unmistakable chasing trend from China.

Thirdly, *the regional level of analysis has been unjustifiably depreciated in research into the relationship between two or more states*. This theoretical assumption derives from the regional approach to IR, which claims that after the Cold War regions have been gradually establishing themselves as separate units of (1) international political practice itself, and (2) the analysis of international politics (that is, in practical and research spheres), with regards to nation states and the global system (Buzan and Wæver, 2003; Katzenstein, 2005; Acharya, 2007; Hurrell, 2007). In fact, the above-mentioned extremes of the research into the Sino-Russian strategic partnership lie precisely in this unit-of-analysis problem, which has been disregarded in the academia for too long.

Fourthly, *the problems in the relationship between two great powers can be analysed not only through comparison of hegemonic positions in one’s surrounding region, but also by evaluating their projection into each other’s traditional spheres of influence*. Indeed, the most straightforward manner to compare two great powers from a regional perspective rests on the analysis of their posture towards the secondary states around them. In the IR theory this goal traditionally pertains to the concept of ‘hegemony’, initially defined as a political order in which one actor’s mode of thinking and behaviour becomes dominant *without* regular reference to violence. If this condition in a region persists for a sufficiently long period, the region can be called that hegemon’s ‘traditional sphere of influence’. However, as any region is a comparatively open subsystem of IR, its strategic environment is largely affected by outside actors as well. Naturally, their influence-projection potential depends directly on their geographical proximity to the region in question, as well as on the amount of power resources and means of penetration.

Hence, considering these four assumptions, there follows a proposition of an innovative theoretical model of regional-level power asymmetry dedicated to qualitatively

new and versatile research into the great-power relationship. It is defined as a significant and growing power disparity between two regional hegemon. From an empirical point of view, this position includes two principal dimensions of the power gap: (1) each actor's hegemonic position (how much?) and trajectory (growing or declining?); *and* (2) each state's penetration into the other's region-wide traditional spheres of influence (whose is deeper and steadier?). Thus, the concept is based on structural and temporal logic. Structurally, it sees two relevant regional hegemon precisely through the regions that they represent, each of them separately and both of them collectively. Temporally, it fittingly takes into account the dynamic nature of 'power asymmetry' as a concept and as a phenomenon.

Research objectives, goals and hypotheses. The research focuses on China's and Russia's regional foreign policies in the 21st century. According to the concept of regional-level power asymmetry, it deals with both states' foreign-policy roles, goals and implementation means in their own and one another's traditional spheres of influence from 2000 to 2012.

The research objective is to assess the impact that a regional level of foreign policy has on Sino-Russian relations in the 21st century, by successively determining: (1) *whether* the relations are characterized by power asymmetry at a regional level; and, if yes, then (2) *what* the main features of that regional-level power asymmetry are; and (3) *what influence* it has on both actors' positions in their traditional spheres of influence and on the strategic partnership between them. Considering these research questions, the analysis pursues five interrelated goals:

1. Define China's and Russia's traditional spheres of influence, and determine their present structural and security peculiarities.
2. Examine and compare the extent of China's and Russia's regional hegemony during the research period (as a measurement of hegemonic asymmetry).
3. Identify the goals and means of implementation of China's and Russia's foreign policies towards each other's traditional spheres of influence.

4. Examine and compare the scale of China's and Russia's penetrations into one another's traditional spheres of influence (as a measurement of penetration asymmetry).
5. Evaluate the features of the Sino-Russian regional-level power asymmetry and its impact on the states' relationship with each other.

Based on the research objective and the goals designed to achieve it, the dissertation proposes the main hypothesis stating that *during the research period Sino-Russian relations were marked by a regional-level power asymmetry favouring Beijing, which had considerable influence on Moscow's decline on a regional scale.* Following the reviewed definition of this condition, one has to confirm these secondary propositions:

1. China and Russia are regional hegemonies in their traditional spheres of influence.
2. Sino-Russian relations are characterized by regional hegemonic asymmetry favouring Beijing.
3. Sino-Russian relations are characterized by asymmetry in penetration into one another's traditional spheres of influence in favour of Beijing.
4. China has become one of the principal threats to Russia's regional hegemony as well as Russia's penetration into its own traditional sphere of influence.

To put it differently, the first three propositions above can be rephrased in the following argument: if, during the research period (1) China's hegemony in its traditional sphere of influence became considerably larger or grew faster than Russia's in its traditional sphere of influence, and (2) Beijing's penetration into Moscow's traditional strategic periphery was substantially deeper than the Russian one in its immediate neighbourhood, then a power asymmetry favouring China (the dependent variable) is confirmed at the regional level as well. Notably, both independent variables are necessary to affirm this aggregate condition.

Literature review and scientific novelty. The majority of studies on Sino-Russian relations are limited to the Cold War period. Although some works emerged on the topic after the Cold War ended, almost all of them looked at this relationship either from bilateral

(state/foreign policy) or structural (global system) perspectives. Even two relatively recent and arguably most comprehensive English-language books on this strategic partnership, *Axis of Convenience* (Lo, 2008) and *The Future of China-Russia Relations* (Bellacqua (ed.), 2010), only very selectively touch upon the regional level of analysis.

Therefore, the present research additionally invokes the principal works on the topic in several languages: *Strategic Partners: Russian-Chinese Relations in the Post Soviet Era* (Wilson, 2004) and *Russia-China Relations: Current State, Alternative Futures, and Implications for the West* (Moshes and Nojonen (eds.), 2011) in English; and *Китай - Россия 2050: стратегия соразвития* (Кузык and Титаренко, 2006) and *Верные друзья? Как Россия и Китай воспринимают друг друга* (Тренин, 2012) in Russian, to name just the most seminal ones. The regional perspective more often appears in those studies that are specifically dedicated to either China's or Russia's foreign policy. One ought to mention such works as: *Power Shift: China and Asia's New Dynamics* (Shambaugh (ed.), 2005), *Rising to the Challenge: China's Grand Strategy and International Security* (Goldstein, 2005), *Living with China: Regional States and China through Crises and Turning Points* (Tang, Li and Acharya (eds.), 2009) and *Китай в мировой и региональной политике* (Сафронова (ed.), 2011, 2012) for Chinese foreign policy; and *Russian Strategic Thought toward Asia* (Rozman, Togo and Ferguson (eds.), 2006), *Russian Foreign Policy: The Return of Great Power Politics* (Mankoff, 2009), and *Post-imperium: евразийская история* (Тренин, 2012) for Moscow's actions across both regions and beyond them.

Hence, the research into the Sino-Russian regional-level power asymmetry satisfies the essential requirements of scientific novelty for the following reasons:

- Confirming an apparent lack of similar studies in other countries, it is an oddly neglected topic in Lithuanian scholarship. In fact, there is only one article (Skrudupas, 2012) that specifically dealt with Sino-Russian relations as such, and its research object is too remote to be meaningful in relation to this dissertation.
- From practical and topical foreign-policy perspectives, this research presents a qualitatively new account of the strategic partnership between Beijing and Moscow precisely halfway through their Treaty of Good-Neighbourliness, Friendship and

Cooperation, signed for a period of 20 years. Moreover, the leadership change that both countries experienced in 2012 has made this analysis even more necessary, as scholarship needs to evaluate prior results and make predictions for the future. Naturally, the struggle of two great powers for influence across the planet's largest land area itself presents a significant and continuously-developing research problem.

- From a theoretical point of view, this dissertation is unique precisely because of the concept of regional-level power asymmetry and its component methodological tools. This model allows us to look at the dynamic and complex peculiarities of international politics that are largely hidden if considered from strictly bilateral or global perspectives. It can also be understood as the initial stage of the development of a middle-range theory. These kinds of theories are constructed to discover and explain causal mechanisms driving certain empirical phenomena, without universal pretence beyond their scope. In other words, regional-level power asymmetry can become a new, significant tool to interpret relations between states predominating in two contiguous world regions.

Theoretical and methodological research principles. The research objective naturally determines the choice of the regional approach to IR. By transcending the boundaries of three traditional theoretical paradigms in the discipline – realism, liberalism and constructivism – this approach allows us to design and validate the theoretical model of regional-level power asymmetry. However, the dissertation's focus on security issues reserves the primary place for the concepts and assumptions that are usually associated with the realist IR paradigm. On the other hand, the innovative and multi-dimensional nature of the model prompts the pragmatic use of necessary theories and creates qualitatively new methodological tools.

Thus, following the above-mentioned research goals, in the definition and assessment of China's and Russia's traditional spheres of interest one of the most important theories belonging to the regional approach is applied: Barry Buzan and Ole Wæver's comprehensive study on 'regional security complexes' (2003), which claims that today's

world is composed of many regional clusters defined by their security interdependence. The measurement of hegemonic asymmetry is based on two essential sources: (1) John J. Mearsheimer's theory of offensive realism (2001), which states that regional hegemony is the foremost natural interest of all great powers, and (2) Miriam Prys's universal concept of hegemony (2010), which additionally emphasizes the behavioural and identity dimensions of this phenomenon. Finally, Brantly Womack's power asymmetry theory (2004, 2006), created strictly for bilateral relationships, is used to evaluate its regional incarnation's impact on the case study of Sino-Russian strategic partnership.

Accordingly, the dissertation's research strategies and methods are determined by the concept of regional-level power asymmetry and the goals behind it. The empirical part applies a qualitative research strategy based on the successive case study of China's and Russia's hegemonic conditions and penetrations into one another's traditional spheres of influence. The comparative method is used in two subsequent stages: firstly, by analysing the dynamics of each case during the research period (multiple within-case comparison across time), and secondly, by comparing the actual results with each other (case cross-comparison). The research is further built upon qualitative data-collection methods: mostly critical and interpretive analysis of relevant primary sources (national strategic papers, international agreements, official discourse, and statistical data) and the above-reviewed secondary sources.

The dissertation presents three qualitatively new tools to assess the regional-level power asymmetry, which provide guidelines for a comparative analysis. The first one is based on Mearsheimer's and Prys's insights about hegemony. The complex hegemony measurement tool (Table 1) is a universal instrument capable of application to global and regional levels of analysis. It covers Mearsheimer's structural criteria of material power distribution according to which a potential hegemon's power proportion should be the largest in the (sub)system in question. Prys adds four behavioural dimensions, which ought to be briefly reviewed here. Firstly, a hegemon should have a clear perception of itself as a great power and regional leader. The most straightforward evidence in this case would be the 'discourse of difference', whereby the hegemon's politicians or official documents

speak the messianic language of special entitlements and privileges. Moreover, the perceptions of secondary states are no less important because these are not passive actors at all, and their actions and intentions should also be analysed. A hegemonic condition would imply a limited recognition on behalf of these states, most evident by their reluctance to develop ties with offshore balancers (that is, extra-regional great powers trying to check/restrain the rise of a local hegemon). Furthermore, a hegemon tries to win the hearts and minds of its neighbours by providing public goods, such as security guarantees, economic integration initiatives and the like. Finally, the most explicit measure of hegemony is taken by analysing concrete case studies of influence-projection capabilities.

Table 1. *Complex hegemony measurement tool*

Dimensions of Hegemony	Author	Features of Hegemony
<i>Structural:</i> 1. Distribution of material power in the (sub)system	John J. Mearsheimer	Potential hegemon's power proportion is the largest <i>and</i> increasing
<i>Behavioural:</i> 2. Self-perception as a great power	Miriam Prys	Messianic 'discourse of difference'
3. Perceptions of secondary actors in the (sub)system	Miriam Prys	<i>De facto</i> acknowledgement of a hegemonic structure
4. Provision of public goods to the (sub)system	Miriam Prys	Common economic and security initiatives and their implementation
5. Influence projection	Miriam Prys	Specific crucial cases approving of hegemonic behaviour

As 'hegemony' is a concept that is notoriously difficult to define, the dissertation provides an innovative typology (Table 2) that accounts for its multi-dimensional and dynamic nature. A relatively long and recent experience of a great power's prevalence in a (sub)system based on military, economic and cultural criteria allows us to call it the *traditional* hegemon within this sphere of influence. On the other hand, Mearsheimer's

above-mentioned dimension of the present prevalence according to concrete indicators of material power only signifies its *passive* stance. To ‘activate’ its potential; that is, for it to become an *actual* hegemon, a great power has to satisfy most of Prys’s behavioural dimensions (three out of four). Notably, these three stages can reflect a move in either direction: that of progress (strengthening of hegemony) or regress (weakening of hegemony).

Table 2. *Evolutionary typology of hegemony*

Stage of Hegemony	Features of Stage
1. Traditional hegemony	Great power’s prevalence for a sufficiently long period in the (sub)system based on military, economic and cultural criteria
2. Passive hegemony	Great power’s present prevalence in the (sub)system according to concrete indicators of material power
3. Actual hegemony	Great power’s satisfaction of most of the hegemonic behavioural dimensions during a selected time period

Finally, the external penetration measurement tool (Table 3) is composed of two main dimensions: the means of influence, and security issues. The first dimension deals with the principal elements of ‘hard’ (military and economic) and ‘soft’ (the ability to attract without coercion or bribing) power, as well as outside actors’ entrenchment through local multilateral cooperation mechanisms. The second dimension focuses on (sub)system’s security issues. Here penetration is analysed through three specific crucial cases for each traditional sphere of influence. Their selection criteria are based on importance to regional security as well as to the local hegemon. A careful study of these cases would reveal the most nuanced aspects of relationship between two great powers precisely because these cases are so significant for a local power. Signs of tension and conflict over any particular security issue would mean that the indigenous hegemon is defending itself against assertive outside power, while signs of relative consent between the two would signal the local power’s ability to successfully maintain its position.

Table 3. *External penetration measurement tool*

Dimensions of Penetration	Features of Penetration
1. Means of influence	Diffusion of hard power elements: <ul style="list-style-type: none"> • Military power • Economic power Diffusion of soft power elements Multilateral cooperation mechanisms
2. Security issues	Independent behaviour contradicting the interests of a local hegemon in relation to crucial security challenges

CONCLUSIONS. The dissertation performed a complex comparative analysis of China’s and Russia’s regional foreign policies in the 21st century, which led to the first and the most important conclusion validated by other research discoveries.

Firstly, *Sino-Russian relations during the determined research period were indeed characterized by regional-level power asymmetry favouring Beijing.* In other words, the apparent power advantage that China enjoys from a purely bilateral perspective has its equivalent at a regional level of international politics. As this level of analysis has been unjustifiably neglected in the empirical and theoretical literature, the dissertation proposed its main theoretical innovation – the concept of regional-level power asymmetry. The model based on this determined the logic of research pursued in two principal stages.

Secondly, the initial stage of comparative analysis showed that, with some reservations, *during the research period China and Russia experienced a growing asymmetry in regional hegemony, favouring the former.* This means that Beijing’s standing in its traditional sphere of influence during this period became comparatively more secure than Moscow’s in its traditional sphere of influence. This conclusion emerges from several interim insights, as follows.

- *China and Russia have their traditional spheres of influence, which, based on cultural-civilizational, historical and geopolitical criteria, can be best defined today*

as Northeast Asia (China, Japan, both states of the Korean peninsula, and contentious-status Taiwan) and the post-Soviet region (all former republics of the Soviet Union, except the Baltic states), respectively. Accordingly, Beijing and Moscow can be called *traditional* regional hegemons in these corresponding areas. In contrast with the post-Soviet space – a region created by the demise of a former empire centred in the Russian heartland – Northeast Asia has another traditional hegemon: Japan.

- The analysis of material power distribution in both spheres of influence revealed that *at the end of the research period both actors enjoyed an absolute (as opposed to relative) level of prevalence according to the main territorial, demographic, economic and military criteria*. Although Moscow's indicators were usually higher than Beijing's, it was China's rate of power growth that was most surprising. Indeed, while at the turn of the century China trailed substantially behind Japan in terms of economy and military expenses, *the year 2012 marked China's move to an absolute majority (50% + 1) in the regional equation by these criteria as well*. Thus, judging by the evolutionary typology, both Beijing and Moscow at the end of the research period could be called not only traditional, but also *passive* regional hegemons.
- The examination of China's and Russia's behaviour in their traditional spheres of influence showed that *both actors during the research period tried at least partially to exploit their hegemonic potential*. Beijing was mainly constrained by its region's objective security peculiarities inherited from the Cold War era, which had long determined a relative self-restraint in Chinese foreign policy. Meanwhile, Russia's quite openly declared ambitions in the post-Soviet space suffered from much more commanding and assertive actions of its own, which prompted the region's secondary states to look for help from external balancers. Indeed, *during the initial twelve years of the 21st century, China expanded into a passive regional hegemon in Northeast Asia, while Russia could not stop the imperial disintegration process diminishing its position from that of an actual to a passive one*. Beijing's hegemonic preponderance also can be judged from the fact that *its audacity gradually increased*

during the period, whereas Moscow was compelled to defend itself against new perceived threats coming from the 'colour revolutions'.

Thirdly, the following stage of comparative analysis revealed that *China and Russia during the research period underwent a growing penetration asymmetry that also favoured the Eastern neighbour.* Although the goal of influence projection in Northeast Asia is much more vocal in Moscow's grand strategy, again it was Beijing that managed to penetrate into Moscow's traditional sphere of influence in a deeper and more diverse manner, with increasing frequency and contradicting Russian national interests there. This conclusion is based on the following revelations.

- *The principal means of China's penetration into the post-Soviet space were much more successful than Russia's corresponding actions in Northeast Asia.* While both countries' spread of military and soft power did not achieve a truly substantial level in the research period, Beijing's unmistakable outbreak of activity in Moscow's strategic neighbourhood took the form of economic influence and institutional penetration. Today China has already become the largest trade partner and foreign investor in post-Soviet Central Asia, and the Shanghai Cooperation Organization could be viewed as a relatively straightforward institutionalized expression of its presence in this resource-rich sub-region. In contrast, despite its huge potential as an energy supplier, Russian ambitions of economic penetration into Northeast Asia were not addressed successfully. Moscow was able to entrench itself only in wider extra-regional, low-integration multilateral mechanisms. Moreover, in both these cases *it became even more dependent on Beijing's help and goodwill.*
- *China's penetration into the main post-Soviet security issues was also deeper and more contradictory to the local traditional hegemon's interests than Russia's corresponding activities in Northeast Asia.* During the research period Beijing became Moscow's main competitor in Central Asia's energy sector, and gradually started to explore countries beyond this sub-region, particularly in Azerbaijan and Ukraine. Moreover, the Chinese have increasingly tended to support secondary post-

Soviet regimes not only against the West and internal opposition, but against the Russian hegemon as well. Remarkably, Beijing's influence substantially increased after the 2008 Russia-Georgia War and the global financial crisis, and today does not confine itself to post-Soviet Central Asia. At the end of 2012 China had already established strategic partnerships with the three largest and most important states in Russia's traditional sphere of influence: Kazakhstan, Uzbekistan and Ukraine. In the meantime, Moscow could not offer anything similar in Northeast Asia. In fact, *at the end of the research period its Eastern vector foreign policy in all three studied cases had become even more isolated than it was at the outset*. The most important flaw in Russia's pursuit of 'strategic diversity' was obviously a damaged relationship with China's principal regional competitor – Japan.

Fourthly, a detailed analysis of the features specific to this type of regional-level power asymmetry led to the leading conclusion characterizing Sino-Russian relations during the research period: *China has become one of the main threats to Russia's regional hegemony in the post-Soviet space, as well as the principal external obstacle to the projection of its interests in Northeast Asia*. In other words, Beijing is responsible for the evident and further decline of Moscow's positions in both regions. This conclusion is based on the following revelations:

- Although China's penetration into the post-Soviet space has not been comprehensively compared with the corresponding actions of other external actors (primarily the US and the EU), one still can acknowledge with some confidence that *the Eastern neighbour has become one of the most important players in Russia's direct strategic periphery*. After the planned withdrawal of US troops from Central Asian military bases, *China will certainly become the main offshore balancer in this post-Soviet sub-region*. Moreover, during these last few years China has successfully spread its economic influence to states on Russia's western flank, which continue to enjoy a special role in European security configuration.

- *The Kremlin's Eastern vector foreign policy towards Northeast Asia in the 21st century has become even more dependent on China, both in terms of penetration means and security issues.* Russia has not been successful in using its principal comparative advantages in the region: its energy reserves and transit capabilities in the economic sector as well as close leadership links with North Korea and a comparatively favourable societal attitude towards Japan in diplomacy. During the research period, in all these cases Moscow either refrained from stepping on Beijing's toes or simply relinquished the foreign-policy initiative. After the outbreak of the global financial crisis the Kremlin was forced to finally admit flows of Chinese capital into its own strategic energy sector and modernization plans for the huge eastern Siberian and Far Eastern areas. Finally, despite rather similar national interests in Northeast Asia, Russia consistently avoided *rapprochement* with its traditional balancer – the US.

Fifthly, *Sino-Russian regional-level power asymmetry has several additional peculiarities which constitute a threat to Moscow's position even beyond these regions.*

- During the research period *it was China that most undermined Russia's enshrined vision of an 'energy superpower'.* Even the commission of the Baku-Tbilisi-Ceyhan oil pipeline, the shale-gas revolution in the US, and the EU's Third Energy Package could not negate the fact that, at least during the initial twelve years of this century, Moscow's energy security has been damaged predominantly by Beijing's successfully implemented Kazakhstan-China oil pipeline and Central Asia-China gas pipeline. These two arteries determined the loss of the Kremlin's hydrocarbon-transit monopoly of the sub-region, and undermined its position in negotiations over exclusively bilateral Sino-Russian energy projects. Notably, rather than reacting to Beijing's development of an alternative energy network in Central Asia, Moscow clearly showed its strategic priorities in a tough struggle with a draft Nabucco-West gas pipeline. Considering the present economic problems in the EU, Russia's energy security losses in the East become even more substantial.

- *Applying Buzan and Wæver's theory, China's strengthening of hegemonic positions in Northeast Asia along with successful penetration into the post-Soviet space can be understood as the initial development stage of a new 'supercomplex' integrating both these regions.* In this huge area, corresponding to the 'Eurasian' geographical concept, Beijing is gradually increasing its prevalent position at the expense of Moscow. That is to say, Mearsheimer and his predecessors' fears of the emergence of a new formidable competitor with the US in relation to the world's largest landmass seem to be coherent in the 21st century as well. On the other hand, this process of power shift in Eurasia parallels an apparent trend of increasing threats to Russia's penetration across regions beyond its immediate neighbourhood.
- *Contrary to Womack's insights in his asymmetry theory, Sino-Russian relations during the research period were marked by a relative caution from the stronger side, and a relative nonchalance from the weaker side.* Beijing's self-restraint was not only related to its rather consistently pursued 'responsible power' image, but also had to do with the Chinese apparent conviction that many processes across Northeast Asia and the post-Soviet space are benefitting them without their direct input. The much stranger comparative calmness of Russia can mainly be explained by the almost existentially perceived threat from the US. In contrast to its official discourse, Moscow's foreign policy during the research period has not been balanced in the Eastern vector (regional) or at the global (grand strategy) level.

Sixthly, from theoretical and methodological points of view, *the innovative concept of regional-level power asymmetry vindicated itself through its application to the case analysis of two great powers' regional foreign policies and their interaction.*

- The complex hegemony measurement tool (Table 1), the evolutionary typology of hegemony (Table 2) and the external penetration measurement tool (Table 3) *are the dissertation's three secondary innovations, each pertaining to a wider application potential than the concept of regional-level power asymmetry requires.* Notably, this theoretical model applies exclusively to great powers with hegemonic ambitions in

two adjoining regions, so there would not be many alternative cases in which to employ it. However, ‘middle-range’ theories have never been designed with universal explanatory ambitions beyond a population that is rather narrow but at the same time comprises truly important and complex empirical phenomena that defy straightforward explications.

- Hence, the analysis of regional-level power asymmetry indeed allows us to unravel the dynamic and complex challenges in the relations between two hegemons: challenges that have largely been neglected in research into the hegemons’ strictly bilateral interaction. The complex comparative case study of the Sino-Russian strategic partnership revealed that *a relationship between two great powers that is seen as mutually beneficial on the surface can be qualified from a regional perspective as much more unstable than the stronger side would acknowledge and the weaker could acknowledge*. Further evolution of the conditions revealed in the dissertation would certainly have a considerable impact not only on both the analysed actors and their traditional spheres of interest, but also to the rapidly changing global system of international politics.

LIST OF ACADEMIC WORKS

Academic publications on the subject of the dissertation:

1. Andrijauskas, Konstantinas, "Proper and Mistaken Paths of China's Modernization: Integral Development." *Culturology*, vol. 16. *East-West: Comparative Studies VIII*. Vilnius: Culture, Philosophy and Arts Research Institute, 2008, 139-167.
2. Andrijauskas, Konstantinas, "Confucianism as a Policy Formation Tool in Contemporary China." *East-West: Comparative Studies XI*. Vilnius: Lithuanian Culture Research Institute, 2011, 180-200.
3. Andrijauskas, Konstantinas, "The Kingdom at the Centre of the World: The Traditional Chinese Theory of International Relations and Foreign Policy Practice." *East-West: Comparative Studies XII*. Vilnius: Lithuanian Culture Research Institute, 2012, 310-329.
4. Andrijauskas, Konstantinas, "Transformations of International Relations Analysis in the Era of Regions: Theoretical Model of Regional-Level Power Asymmetry." *Logos*, 76, 2013, 206-216.
5. Andrijauskas, Konstantinas, "China's Economic Penetration into Post-Soviet Central Asia and Eastern Europe." *Lithuanian Foreign Policy Review*, 30, 2013, 113-131.

Other academic publications:

1. Andrijauskas, Konstantinas, "Position of Contemporary Iran in the Global System of Geopolitical Powers: Comparative Analysis." *Logos*, 58, 2009, 210-218.
2. Andrijauskas, Konstantinas, "Geopolitical Code of Contemporary Iran: Comparative Analysis of Relations with Global and Regional Centres of Power." *Logos*, 59, 2009, 186-198.

3. Andrijauskas, Konstantinas, "New Winds in Theories on the Origins of Capitalism: Medieval City States as the Cause of Western Europe's Development." *Politologija*, 2010/4, 190-197.

Papers read in conferences:

1. Andrijauskas, Konstantinas, "Russia's 'Traditional' Sphere of Influence in the Discourse of Its Eastern Foreign Policy Vector." Presented at the 6th All-Russian Congress of Political Science "Russia in the Global World: Institutions and Strategies of Political Interaction", Russian Political Science Association, Moscow, 22-24 November, 2012.
2. Andrijauskas, Konstantinas, "New Silk Road's Vision in China's Contemporary Official Discourse." Presented at the 12th National Conference "East-West: Anthropological and Ethno-Psychological Research of Cultural Types", Lithuanian Culture Research Institute, Vilnius, 26 October, 2013.

Papers read in other events:

1. Andrijauskas, Konstantinas, Paper on Internal Security Trends in East Asia Presented at the Symposium on Japan-EU Cooperation "EU Eastern Partnership and Security Situation in East Asia", Seimas (Parliament) of the Republic of Lithuania, Vilnius, 11 October, 2013.
2. Andrijauskas, Konstantinas, "China in Central Asia vs. Central Asia in China: The Role of Xinjiang in China's National Security and Foreign Policy towards Central Asia and Beyond." Presented at the Roundtable "Central Asia: the Challenge of Defining a Region without Borders", Centre of Contemporary Central Asian Studies of Vilnius University, Vilnius, 29 November, 2013.

Konstantinas ANDRIJAUSKAS (b. 1984) has a bachelor's degree in Political Science (2007), a master's degree in Comparative Politics (2009), and pursues a doctoral degree in Political Science at the Institute of International Relations and Political Science (IIRPS) of Vilnius University (Lithuania). He worked at the Transparency International Lithuanian Chapter in 2010, and has been teaching a course of Asian Studies at the IIRPS since autumn of that year. He was a senior visiting scholar at the School of International Relations and Public Affairs of Fudan University (Shanghai, China) and the School of Public Affairs of Zhejiang University (Hangzhou, China) in 2011 and 2013, respectively. He has given numerous commentaries on Asian political issues for the Lithuanian media, and represented his institution at study trips to China (Beijing and Lhasa) and Russia (Saint Petersburg) in 2012. His research interests include Asian and post-Soviet politics, history and culture.

KINIJOS IR RUSIJOS REGIONINĖS HEGEMONIJOS INTERESAI KAIP KLIŪTIS TARPUSAVIO SANTYKIAMS XXI AMŽIUJE

Daktaro disertacijos reziumė

ĮVADAS. Tyrimo problema. Kinijos Liaudies Respublika ir Rusijos Federacija yra atitinkamai didžiausios pagal gyventojų skaičių ir plotą valstybės pasaulyje. Pirmoji plačiai pripažįstama gimstančia supergalia pagal bene visus svarbiausius kriterijus, o antroji tebelieka viena reikšmingiausių didžiųjų galių, paveldėjusi iš SSRS tarptautines privilegijas ir įsipareigojimus, milžinišką teritoriją, išpūdingus gamtinius turtus bei karinius pajėgumus. Tarptautinės politikos požiūriu abi branduolinį arsenalą turinčios nuolatinės Jungtinių Tautų Organizacijos (JTO) Saugumo Tarybos narės po Šaltojo karo patyrė beprecedentį suartėjimą ir įsibėgėjant XXI amžiui jų pačių žodžiais sudaro vis tvirtesnę atsvarą „vienašališkam JAV hegemonizmui“. Šie glaudūs santykiai, 1996 m. įvardinti „strategine partneryste“ ir 2001 m. įtvirtinti tarpusavio Geros kaimynystės ir draugiško bendradarbiavimo sutartimi, pagrįstai laikytini viena svarbiausių dabartinės tarptautinės politikos ašių.

Lygiagrečiai Kinijos ir Rusijos tarpusavio suartėjimui tiek kiekvienos iš jų užsienio politikoje, tiek ir globalioje tarptautinių santykių sistemoje po Šaltojo karo ryškėja papildoma pamatinė tendencija – auganti suverenių nacionalinių valstybių ribas peržengiančių regionų svarba. „Regionas“ apibrėžiamas kaip dvi ar daugiau artimas šalis apimanti teritorija, kuriai būdinga reguliari jų tarpusavio sąveika bei vidaus ir išorės veikėjų geografiniu, kultūriniu ir politiniu požiūriais pripažįstamos ribos. Vadinas, tarptautinė politika pastaraisiais dešimtmečiais turėtų būti suvokiama ne tik daugialypių globalizacijos procesų rėmuose, bet ir atsižvelgiant į atskirų valstybių bendros tapatybės bei panašių nacionalinių interesų sąlygotus glaudesnės regioninės integracijos atvejus. Tiek Kinija, tiek ir Rusija XXI amžiuje rimtai atsižvelgė į tokias tendencijas, ypač tiesioginėje savo kaimynystėje. Todėl kyla suprantamas poreikis įvertinti jų įtaką tarpusavio santykiams, juolab kad šiam klausimui nebuvo skirtas deramas dėmesys akademinėje bendruomenėje.

Taigi, disertacijos tyrimo problema glūdi bandyme tarpusavyje susieti ir įprasmiti abi minėtas šiandieninės tarptautinės politikos tendencijas: Pekino ir Maskvos strateginės partnerystės atsiradimą bei pasaulyje ryškėjantį regionų vaidmenį. Pastarąja išvalga besiremianti prieiga leistų atskleisti tas santykių tarp Kinijos ir Rusijos XXI amžiuje ypatybes, kurios negali būti nustatytos nagrinėjant išimtinai dvišalę (užsienio politikos viena kitos atžvilgiu) bei globalaus lygmens (užsienio politikos bendrų tarptautinių problemų bei galios pasiskirstymo visoje planetoje atžvilgiu) jų tarpusavio sąveiką.

Žvelgiant detaliau, šio darbo tyrimo problema kyla tiek iš dabartinės tarptautinių santykių empirinės tikrovės, tiek ir iš ją bandančios aiškinti mokslinės literatūros. Disertacijoje sprendžiamas klausimas nuosekliai išplėtojamas vadovaujantis keturiomis analitinėmis prielaidomis, kurias būtina bent glaustai aptarti.

Pirma, *Kinijos ir Rusijos bendradarbiavimas XXI amžiuje nėra tikras politinis-karinis, prieš JAV/Vakarų nukreiptas aljansas, o viso labo pragmatiška „ašis iš išskaičiavimo“*. Disertacijoje atlikta šių šalių tarpusavio santykių tyrimų apžvalga atskleidė, kad daugumai jų būdinga kontekstinio suvokimo ir analitinio gilumo stoka. Tai paaiškina tarp tyrėjų išsisknijusią tendenciją į Pekino ir Maskvos strateginę partnerystę žvelgti iš dviejų kraštutinių padėčių: ieškant prieš JAV/Vakarų nukreipto aljanso užuomazgų arba, priešingai, teigiant, kad jų tarpusavio sąveika be skambių deklaracijų neturi rimtesnio pagrindo. Vis dėlto iki šiol bene išsamiausia Kinijos ir Rusijos tarpusavio santykius nagrinėjusi monografija (Lo, 2008) leidžia priimti teiginį, kad jų prigimtis iš tikrųjų glūdi tarp šių dviejų kraštutinumų. Abiejų veikėjų strateginei partnerystei būdinga daug giluminių kliūčių, tačiau jos nepaneigia glaudaus, pragmatiško bendradarbiavimo tam tikrose srityse.

Antra, akademinėje bendruomenėje iš esmės sutariama, kad *esmine nagrinėjamų santykių struktūrine ypatybe tapo dvišalė tarpusavio galios asimetrija Kinijos naudai* (Wilson, 2004; Lo, 2008; Ferdinand, 2011). Kitaip tariant, šiandien Pekinas pranoksta Maskvą pagal beveik visus svarbiausius vadinamosios „kietosios“ (karinės ir ekonominės) galios kriterijus. Žinoma, menkiausias atsilikimas yra gynybos srityje, Rusijai vis dar išsaugant išpūdingą persvarą branduolinėje ginkluotėje, tačiau ir šiuo atveju akivaizdi tarpusavio pajėgumų spragos mažėjimo tendencija.

Trečia, *regioninis analizės lygmuo yra nepagrįstai nuvertinamas nagrinėjant dviejų ar daugiau valstybių tarpusavio santykius*. Ši teorinės prigimties prielaida kyla iš vadinamosios regioninės tarptautinių santykių prieigos, pasak kurios po Šaltojo karo tarptautinėje politikoje išryškėjo tarp tradicinių suverenios nacionalinės valstybės ir globalaus (sisteminio) analizės lygmenų esantys regionai (Buzan ir Wæver, 2003; Katzenstein, 2005; Acharya, 2007; Hurrell, 2007). Disertacijos autoriaus įsitikinimu, aukščiau minėtų požiūrio į Kinijos ir Rusijos strateginę partnerystę kraštutinumų priežastys glūdi būtent analizės lygmenų problemoje, kuriai nepakankamai dėmesio skiria ją tiriantys mokslininkai.

Ketvirta, *dviejų didžiųjų galių tarpusavio santykių problemos gali būti tiriamos ne tik jų sugebėjimu įtvirtinti hegemonišką padėtį aplinkiniame regione, bet jų įtakos didinimu tradicinėje kaimyninės didžiosios galios įtakos sferoje*. Paprasčiausias būdas tarpusavyje palyginti dvi didžiąsias galias regioniniu požiūriu remiasi jų padėties antrinių valstybių atžvilgiu įvertinimu. Tarptautinių santykių teorijoje šis uždavinys tradiciškai siejamas su „hegemonijos“ koncepcija, kuri pačia bendriausia prasme suprantama kaip politinė būklė, kai vieno veikėjo mąstymo ir elgesio būdas tampa vyraujantis *be* reguliaraus rėmimosi prievarta. Jeigu tokia padėtis regione istoriškai išsilaiko pakankamai ilgai, jį galima vadinti tradicine dominančio hegemono įtakos sfera. Tačiau kadangi regionas yra palyginti atvira tarptautinių santykių subsystema, jo strateginę aplinką apsprendžia ir išorės veikėjai. Suprantama, kad jų įtakos sklaidos potencialas tiesiogiai priklauso nuo geografinio artumo šiam regionui ir turimos galios bei jos skvarbos priemonių kiekio.

Taigi, atsižvelgiant į apžvelgtas keturias analitines tyrimo prielaidas, disertacijoje pasiūlomas regioninio lygmens galios asimetrijos teorinis modelis, skirtas kokybiškai naujam, įvairiapusiškam dviejų didžiųjų galių tarpusavio santykių įvertinimui. Regioninio lygmens galios asimetrija apibrėžiama kaip žymus ir didėjantis dviejų regioninių hegemonų tarpusavio galios skirtumas. Empiriniu požiūriu tokią padėtį nusako du pamatiniai galios neatitikimo matmenys: (1) abiejų veikėjų regioninės hegemonijos įtvirtinimo lygis (kiek?) ir trajektorija (didėja ar mažėja?) *bei* (2) skvarba į vienas kito tradicinėmis įtakos sferomis įvardijamus regionus (kieno gilesnė ir patvaresnė?).

Tyrimo tikslas, uždaviniai ir ginamieji teiginiai. Disertacijos tyrimo objektas yra Kinijos Liaudies Respublikos ir Rusijos Federacijos regioninė užsienio politika XXI amžiuje. Atsižvelgiant į pateiktą regioninio lygmens galios asimetrijos apibrėžimą, dėmesys tenka abiejų veikėjų užsienio politikos vaidmenims, tikslams ir įgyvendinimo būdams savo ir vienas kito tradicinių įtakos sferų atžvilgiu per tyrimo laikotarpį nuo 2000 iki 2012 metų.

Disertacijos tyrimo tikslas yra nustatyti regioninio užsienio politikos lygmens poveikį Kinijos ir Rusijos tarpusavio santykiams XXI amžiuje, paeiliui įvertinant: (1) *ar* jiems būdinga regioninio lygmens galios asimetrijos padėtis; ir jeigu taip, tai (2) *kokie* yra pagrindiniai jos bruožai; bei (3) *kokią įtaką* ji turi abiejų veikėjų padėčiai tradicinėse savo įtakos sferose bei tarpusavio strateginei partnerystei. Atsižvelgiant į šiuos tiriamuosius klausimus, disertacijoje iškeliami penki uždaviniai:

1. apibrėžti Kinijos ir Rusijos tradicines įtakos sferas bei nustatyti dabartinius jų struktūros ir saugumo padėties ypatumus;
2. ištirti bei tarpusavyje palyginti Kinijos ir Rusijos regioninės hegemonijos mastus tiriamuoju laikotarpiu (hegemonijos asimetrijos matavimas);
3. nustatyti Kinijos ir Rusijos užsienio politikos tradicinėse viena kitos įtakos sferose tikslus ir įgyvendinimo priemones;
4. ištirti bei tarpusavyje palyginti Kinijos ir Rusijos skvarbos į viena kitos tradicines įtakos sferas apimtį (skvarbos asimetrijos matavimas);
5. įvertinti Kinijos ir Rusijos regioninio lygmens galios asimetrijos ypatybes bei poveikį tarpusavio santykiams.

Vadovaujantis tyrimo tikslu bei jam pasiekti išsikeltais uždaviniais, disertacijoje formuluojamas pagrindinis ginamasis teiginys, pasak kurio tiriamuoju laikotarpiu *Kinijos ir Rusijos tarpusavio santykiams būdinga regioninio lygmens galios asimetrija Pekino naudai, turėjusi didelės įtakos Maskvos pozicijų nuosmukiui regioniniu mastu.* Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą dvinarį tokios padėties apibrėžimą, būtina patvirtinti šiuos antrinius ginamuosius teiginius:

- 1) Kinija ir Rusija yra regioniniai hegemonai tradicinėse savo įtakos sferose.
- 2) Kinijai ir Rusijai būdinga regioninės hegemonijos asimetrija Pekino naudai.

- 3) Kinijai ir Rusijai būdinga skvarbos į viena kitos tradicinės įtakos sferas asimetrija Pekino naudai.
- 4) Kinija kelia vieną didžiausių grėsmių tiek Rusijos regioninei hegemonijai, tiek ir jos skvarbai į tradicinę savo įtakos sferą.

Kitaip tariant, pirmieji trys disertacijos ginamieji teiginiai gali būti performuluoti tokio argumento pavidalu: jeigu per tiriamąjį laikotarpį (1) Kinijos hegemonija tradicinėje savo įtakos sferoje buvo didesnė ir/ar augo sparčiau nei Rusijos savojoje; bei (2) Pekino skvarba tradicinėje Maskvos įtakos sferoje buvo gilesnė nei rusų tiesioginėje jo kaimynystėje, tai tarpusavio galios asimetrija Kinijos naudai (priklausomas kintamasis) yra patvirtinama ir regioniniu analizės lygmeniu. Disertacijoje traktuojama, kad šiam bendrajam ginamajam teiginiui paremti būtinas abiejų nepriklausomų kintamųjų teigiamas įvertis.

Literatūros apžvalga ir mokslinis naujumas. Nors dauguma atliktų Pekino ir Maskvos tarpusavio santykių studijų vis dar yra skirtos Šaltojo karo laikotarpiui, jam pasibaigus atsirado nemažai naujų strateginės partnerystės etapų bandančių įprasminti darbų. Vis dėlto beveik visi jie šią sąveiką nagrinėjo arba dvišaliu (valstybės/užsienio politikos), arba struktūriniu (globalios sistemos) požiūriu. Net ir palyginti neseniai išleisti du bene išsamiausi Kinijos ir Rusijos tarpusavio santykius anglų kalba nagrinėjantys veikalai (Lo, 2008; Bellacqua (sud.), 2010) tik labai selektyviai paliečia regioninį analizės lygmenį. Dėl šios priežasties disertacijoje pasitelkiama ne tik bent po keletą pripažintų Vakarų valstybėse dirbančių strateginės partnerystės tyrėjų (Bobo Lo, Jeanne'ės L. Wilson, Gilberto Rozmano, Davido Kerro) darbų, bet ir globaliąją bei regioninę Pekino bei Maskvos užsienio politiką nagrinėjančios studijos: atitinkamai Avery'io Goldsteino (2005), Shauno Breslino (sud., 2010) ar David C. Kango (2003/2004, 2005, 2010) Kinijos atveju bei Stepheno J. Blanko (2009, 2011, 2012) ar Peterio Ferdinando (2007, 2011) Rusijos atveju. Atskirai vertėtų paminėti vis dar Vakaruose bene solidžiausius neabejotinų savo srities specialistų Davido Shambaugh'o (sud., 2005) ir Jeffrey'io Mankoffo (2009) veikalus, skirtus atitinkamai Pekino ir Maskvos užsienio politikai po Šaltojo karo.

Suprantama, kad disertacijos tyrimo metu pasitelkti antriniai šaltiniai neapsiriboja JAV ir Europos autorių darbais. Priešingai, deramą dėmesį siekta skirti pripažintiems abiejų nagrinėjamų valstybių mokslininkams. Kinijos atveju atskirai verta paminėti Tang Šipingo (*Tang Shiping*), jo kolegos Li Mingdziango (*Li Mingjiang*) bei ne mažiau žymaus indų kilmės tarptautinių santykių teoretiko Amitavo Acharya'os bendrąją anglakalbę studiją, skirtą Pekino užsienio politikai būtent regioniniame analizės lygmenyje (sud., 2009). Kadangi Kinijos akademinėje bendruomenėje yra įsigaliojusi nerašyta nuostata versti į anglų kalbą visus reikšmingesnius mokslinius straipsnius, disertacijoje pakankamai išsamiai atskleidžiamas jos požiūris į tyrimo problemą.

Rusijos atveju darbe gausiai naudojami tiek anglakalbiai, tiek rusakalbiai šios šalies mokslininkų darbai. Pastaruoju atveju didžiąją šaltinių dalį sudaro santykių su Kinija temai pasišventusio Tolimųjų Rytų instituto prie Rusijos mokslų akademijos darbuotojų veikalai. Svarbiausių šią problemą nagrinėjančių mokslininkų (Michailo Titarenkos, Aleksandro Lukino ar Dmitrijaus Trenino) įžvalgos patvirtina tiek Rusijos, tiek ir Kinijos akademinei bendruomenei būdingą tendenciją tarpusavio strateginę partnerystę vertinti priklausomai nuo vieno ar kito tyrėjo artumo savo šalies politiniam elitui. Iš tiesų labiau nepriklausomi analitikai daug kritiškiau žvelgia į šių santykių ypatybes bei raidos perspektyvas.

Apibendrinant, disertacija atitinka pamatinius problemos svarbos ir tyrimo naujumo reikalavimus bent keletu esminių atžvilgių:

- Keista, tačiau patvirtinant tokių tyrimų trūkumą kitose valstybėse, Kinijos-Rusijos tarpusavio santykiai yra praktiškai nenagrinėta tema Lietuvoje. Iš tiesų galima paminėti viso labo vieną straipsnį (Skrudupas, 2012), tačiau jo tyrimo objektas bet koku atveju yra pernelyg tolimas, kad paliestų šioje disertacijoje plėtojamus klausimus.

- Užsienio politikos aktualijų požiūriu šis darbas pasiūlo kokybiškai naują Pekino ir Maskvos tarpusavio santykių įvertinimą praėjus pusei 2001 m. Geros kaimynystės ir draugiško bendradarbiavimo sutartyje nustatyto jos galiojimo (20 metų) termino, juolab kad 2012 m. įvykusi valdžios kaita abiejose valstybėse natūraliai skatina apibendrinti šio laikotarpio bruožus ir rezultatus bei pateikti tam tikras prognozes ateičiai. Suprantama, kad

dviejų didžiųjų galių tarpusavio kova dėl įtakos sferų didžiausiame planetos sausumos ruože savaime reiškia reikšmingą ir nuolat besikeičiančią tyrimo problemą.

- Teoriniu požiūriu disertacijos unikalumas kaip tik ir sietinas su kokybiškai nauju regioninio lygmens galios asimetrijos modeliu, kaip tikimasi, leisiančiu atskleisti iš pirmo žvilgsnio sunkiai pastebimus dviejų didžiųjų galių tarpusavio santykių ypatumus. Darbe atliekamas tyrimas gali būti laikomas bandymu plėtoti specifinę vidutinio lygmens teoriją, skirtą atrasti ir paaiškinti tik tam tikros rūšies empirinės tikrovės reiškiniuose glūdintį priežastinį mechanizmą, kuris nepretenduoja į universalias ambicijas už jų ribų. Kitaip tariant, regioninio lygmens galios asimetrija gali tapti nauju, reikšmingu dviejuose besiribojančiuose regionuose vyraujančių valstybių tarpusavio santykių aiškinimo įrankiu.

Teoriniai ir metodologiniai tyrimo principai. Atsižvelgiant į disertacijos tyrimo objektą ir tikslą, teoriniu jos pagrindu tampa regioninė tarptautinių santykių prieiga. Trijų tradicinių disciplinos teorinių paradigmu – realizmo, liberalizmo ir konstruktyvizmo – ribas peržengianti prieiga leidžia suformuluoti bei pagrįsti regioninio lygmens galios asimetrijos teorinį modelį. Vis dėlto pirminis saugumo problematikai tenkantis dėmesys lemia tai, kad darbe vyrauja realistinei tarptautinių santykių paradigmai būdingos sąvokos ir prielaidos. Kita vertus, inovatyvi ir daugialypė modelio prigimtis skatina pragmatiškai remtis labiausiai jai tinkančiomis teorijomis bei kurti kokybiškai naujus metodologinius įrankius.

Vadovaujantis disertacijoje išsikeltais uždaviniais, tradicinių Kinijos ir Rusijos įtakos sferų apibrėžimui ir įvertinimui naudojama viena svarbiausių regioninėje tarptautinių santykių prieigoje pripažįstama Barry'io Buzano ir Ole'ės Wæverio regioninių saugumo kompleksų teorija (2003), pasak kurios dabartinis pasaulis yra sudarytas iš daugybės glaudžios tarpusavio saugumo priklausomybės dėka atsiradusių saugumo kompleksų. Pačiam regioninio lygmens galios asimetrijos tarp Kinijos ir Rusijos matavimui pasitelkiami du pagrindiniai teorinės prigimties šaltiniai: Johno J. Mearsheimerio puolamojo realizmo teorija (2001), teigianti, kad regioninė hegemonija yra natūralus visų didžiųjų galių interesas, bei Miriam Prys suformuluota universali hegemonijos samprata (2010), akcentuojanti ne tik Mearsheimeriui rūpimą galios pasiskirstymo matmenį, bet ir elgesio bei

tapatybinius veiksnius. Pagaliau, vertinant regioninio lygmens galios asimetrijos poveikį Pekino ir Maskvos užsienio politikai bei tarpusavio santykiams vadovaujamosi Brantly'io Womacko išimtinai dvišalei veikėjų asimetrijai paaiškinti skirtos teorijos (2004) išvalgomis.

Disertacijos tyrimo strategijų ir metodų pasirinkimas yra sąlygotas regioninio lygmens galios asimetrijos teorinio modelio bei jam pritaikyti išsikeltų uždavinių. Empirinėje darbo dalyje pasitelkiama kokybinė tyrimo strategija, pajungta kompleksinei Kinijos ir Rusijos hegemoninės padėties bei skvarbos į viena kitos tradicines įtakos sferas atvejų studijai. Lyginamasis metodas naudojamas pirmajame etape nagrinėjant kiekvieno iš šių atvejų dinamiką per tiriamąjį laikotarpį (kartotinis lyginimas atvejo viduje) ir antrajame etape vertinant gautus rezultatus tarpusavyje (lyginimas tarp dviejų atvejų). Disertacijoje pasitelkiami kokybinės prigimties duomenų rinkimo metodai, todėl didžiausias vaidmuo tenka kritinei pirminių ir antrinių šaltinių analizei ir interpretacijai.

1 lentelė. *Sudėtinis hegemonijos matavimo įrankis*

Hegemonijos matmenys	Autorius	Hegemonijos požymiai
<i>Struktūriniai</i>		
1. Materialiosios galios pasiskirstymas (sub)sistemoje (poliškumo vertinimas)	Mearsheimeris	Potencialaus hegemono galios proporcija didžiausia ir didėjanti
<i>Elgesio</i>		
2. Didžiosios galios tapatybė	Prys	Mesianistinis išskirtinumo diskursas
3. Antrinių (sub)sistemos veikėjų atsakas	Prys	Faktinis hegemoniškos padėties pripažinimas
4. Didžiosios galios viešųjų gėrybių teikimas (sub)sistemai	Prys	Bendrosios ekonominės ir saugumo iniciatyvos bei jų įgyvendinimas
5. Didžiosios galios vertybių ir interesų primetimas antrinių veikėjų atžvilgiu	Prys	Pamatinės problemos (ne)sprendžiamos atsižvelgiant į didžiosios galios interesus

Pabrėžtina, kad darbe pasiūlomi trys kokybiškai nauji regioninio lygmens galios asimetrijos įvertinimui skirti įrankiai, kartu apsprendžiantys lyginamojo metodo taikymo kriterijus. Pirmiausia, vadovaujantis Mearsheimerio ir Prys įžvalgomis, disertacijoje formuluojamas universalus, pagrindines abiejų įžvalgų derinantis sudėtinis hegemonijos matavimo įrankis (1 lentelė). Jo universalumas glūdi galimybėje taikyti tiek globaliam, tiek ir regioniniam analizės lygmenims, nors šiame darbe ir apsiribojama pastaruoju. Keturi Prys hegemoninio elgesio matmenys tiriamojoje disertacijos dalyje naudojami su jos pačios nurodyta išlyga, kad palyginti nežymus vieno ar kito nuokrypis nereikš tiesioginio ir visiško pirminės hipotezės apie hegemonijos egzistavimą atmetimo.

2 lentelė. *Evoliucinė hegemonijos tipologija*

Hegemonijos etapai	Etapo požymiai
1. Tradicinė hegemonija	Praeityje pakankamai ilgas didžiosios galios vyravimas (sub)sistemoje kariniu, ekonominiu ir kultūriniu požiūriais
2. Pasyvi hegemonija	Didžiosios galios dabartinis vyravimas (sub)sistemoje pagal konkrečius materialiosios galios rodiklius
3. Faktinė hegemonija	Didžiosios galios atitikimas daugumai hegemoninio elgesio matmenų per pasirinktą tyrimo laikotarpį

Be to, vadovaujantis Prys pateiktomis įžvalgomis, disertacijoje pasiūloma kokybiškai nauja evoliucinė hegemonijos tipologija (2 lentelė), teikianti deramą dėmesį daugialypei, dinamiškai jos prigimčiai. Pakankamai ilga ir palyginti nesena vyravimo tam tikroje (sub)sistemoje patirtis leidžia dominantį veikėją vadinti *tradiciiniu* jos hegemonu. Atitinkamai pati (sub)sistema tokiu atveju gali būti pagrįstai laikoma tradicine jo įtakos sfera. Tam tikro veikėjo vyravimas (sub)sistemoje pagal struktūrinius Mearsheimerio materialiosios galios rodiklius viso labo reiškia *pasyvios* hegemonijos apraiškas. *Faktinei* (t.y. aktyvuotai) jos būsenai pripažinti reiktų, kad dominantė valstybė tenkintų daugumą (bent tris iš keturių) Prys nurodytų elgesio matmenų. Pabrėžtina, kad išskirti etapai gali

keisti vienas kitą tiek progreso (hegemonijos stiprėjimas), tiek ir regreso (hegemonijos nuosmukis) trajektorijomis.

Tačiau paprasčiausias dviejų subsystemų hegemonų tarpusavio pajėgumų lyginimas yra nepakankamas, norint deramai atskleisti regioninio analizės lygmens poveikio jų tarpusavio santykiams įvairovę. Tai leidžia disertacijoje suformuluoti ir pagrįsti išorės veikėjų skvarbos į regioną matavimo įrankį (3 lentelė), kurį sudaro du pamatiniai matmenys: įtakos priemonės ir saugumo problemos. Pirmuoju atveju nagrinėjama pripažintų kietosios (karinės ir ekonominės) bei švelniosios galios elementų sklaida įtakos pavidalu. Taip pat ypatingas dėmesys tenka ir instituciniam jo vaidmens įteisinimui per įsitraukimą į vietos daugiašalio bendradarbiavimo mechanizmus. Kitaip tariant, tiriama, kokiomis priemonėmis dominantis išorės veikėjas bando įsitvirtinti regione.

3 lentelė. *Išorės veikėjų skvarbos į regioną matavimo įrankis*

Skvarbos matmenys	Skvarbos požymiai
1. Įtakos priemonės	Kietosios galios elementų sklaida: <ul style="list-style-type: none"> • karinė galia • ekonominė galia Švelniosios galios elementų sklaida Daugiašaliai bendradarbiavimo mechanizmai
2. Saugumo problemos	Savarankiškas, vietos hegemono interesams prieštaraujantis elgesys kertinio saugumo iššūkio atžvilgiu

Ne mažiau svarbus yra antrasis matmuo, leidžiantis ne tik geriau įžvelgti tikruosius išorės veikėjo įtakos regione mastus, bet ir nustatyti santykių su vietos hegemonu ypatumus. Vadovaujantis plačiai pripažinta prielaida, kad svarbiausias (sub)sistemos ypatybes atspindi pamatiniai jai būdingi saugumo klausimai, iššūkiai ir konfliktai ar karštieji taškai, disertacijoje lyginama konkreti jų užsienio politika trijų didžiausių kiekvieno regiono saugumo problemų atžvilgiu. Galios asimetrijos naudai šiuo atveju bylotų tarpusavio konkurencijos apraiškos, vienam iš dviejų veikėjų demonstruojant žymiai didesnę veiksmų savarankiškumą ir užtikrintumą kaimyno „kieme“. Kadangi darbe nagrinėjama išorės

veikėjo skvarba ne vietos hegemono, o būtent jo regioninės periferijos (antrinių valstybių) atžvilgiu, tarp tiriamų iššūkių nėra paties jo vyravimo fakto kaip grėsmės taikai ir stabilumui savo regione, šią problemą laikant abiems būdinga konstanta.

IŠVADOS. Disertacijoje atlikta kompleksinė lyginamoji Kinijos ir Rusijos regioninės užsienio politikos XXI amžiuje analizė suteikia pagrindą pirmajai ir svarbiausiai jos išvadai, kurią pagrindžia kiti nuosekliai išskirti tyrimo atradimai:

Pirma, *Pekino ir Maskvos tarpusavio santykiams tiriamuoju laikotarpiu iš tikrųjų būdinga specifinė regioninio lygmens galios asimetrijos padėtis pirmojo naudai.* Kitaip tariant, Kinijos ir Rusijos strateginę partnerystę išimtinai dvišaliu požiūriu apibūdinanti akivaizdi Pekino galios persvara turi savo atitikmenį ir regioniniame tarptautinės politikos lygmenyje. Kadangi šis lygmuo buvo nepagrįstai nuvertintas empirinėje Kinijos ir Rusijos bei teorinėje visų didžiųjų galių tarpusavio santykius nagrinėjusioje literatūroje, disertacijoje pasiūlyta pagrindinė jos teorinė inovacija – regioninio lygmens galios asimetrijos koncepcija, kurios apibrėžimas sąlygojo dviem pagrindiniais etapais įgyvendintą tyrimą.

Antra, pradiniam šio darbo lyginamosios analizės etape parodyta, kad *Kinijai ir Rusijai tiriamuoju laikotarpiu su tam tikromis išlygomis būdinga regioninės hegemonijos asimetrija pirmosios naudai.* Tai reiškia, kad Pekino padėtis tradicinėje savo įtakos sferoje per pirmuosius dvylika XXI amžiaus metų tapo palyginti tvirtesnė nei Maskvos tradicinėje jos įtakos sferoje. Šią išvadą pagrįsti leido kelios tarpinės išvagos:

- *Kinija ir Rusija turi tradicines savo įtakos sferas,* kurias vadovaujantis kultūriniais-civilizaciniais, istoriniais bei geopolitiniais kriterijais šiandien tiksliausia apibrėžti kaip atitinkamai Šiaurės Rytų Azijos (ŠRA: Kinija, Japonija, abi Korėjos pusiasalio valstybės ir ginčytino statuso Taivanas) ir posovietinės erdvės (visos buvusios SSRS respublikos, išskyrus tris Baltijos valstybes) regionus. Pekinas ir Maskva atitinkamai gali būti vadinami *tradiciniais* regioniniais hegemonais kiekviename iš jų. Pabrėžtina, kad priešingai negu posovietinėje erdvėje, kurios pats pavadinimas rodo

imperinės prigimties kilmę iš vieno galios centro (Maskvos), ŠRA tradicinio regioninio hegemono patirtimi gali pasigirti ne tik Kinija, bet ir Japonija.

- Kinijos ir Rusijos materialiosios galios pasiskirstymo tradicinėse savo įtakos sferose analizė atskleidė, kad *tiriamąjo laikotarpio pabaigoje abu veikėjai absoliučiai vyravo jose pagal visus svarbiausius teritorinius, demografinius, ekonominius ir karinius kriterijus*. Nors lyginant tarpusavyje Maskvos rodikliai daugeliu atvejų buvo aukštesni nei Pekino, būtent pastarojo galios augimo tempai stebino labiausiai. Iš tiesų anksčiau pradžioje smarkiai atsilikdama nuo Japonijos ekonomikos ir išlaidų karinėms reikmėms dydžiu, *Kinija 2012 m. peržengė absoliučios daugumos (50 proc. + 1) regione slenkstį ir pagal šiuos kriterijus*. Kitaip tariant, atsižvelgiant į evoliucinę hegemonijos tipologiją, tiek Pekinas, tiek ir Maskva tiriamojo laikotarpio pabaigoje gali būti laikomi ne tik tradiciniais, bet ir *pasyviais* regioniniais hegemonais.
- Kinijos ir Rusijos elgesio tradicinėse savo įtakos sferose tyrimas parodė, kad *abu veikėjai XXI amžiaus pradžioje stengėsi bent iš dalies išnaudoti savo hegemoninį potencialą*. Pekinui tapti visapusišku regioniniu hegemonu daugiausia sutrukdė objektyvūs, iš Šaltojo karo paveldėti ŠRA saugumo ypatumai, atsižvelgiant į kuriuos jo užsienio politika ilgai išliko palyginti santūri. Tuo tarpu atviriau deklaruojamoms Maskvos ambicijoms posovietinėje erdvėje, priešingai, pakenkė pernelyg įsakmus ir kategoriškas jos pačios elgesys, paskatinęs antrinius regiono veikėjus ieškoti išorės balansuotojo pagalbos. Iš tiesų *XXI amžiuje Kinija išsiplėtė iki pasyvaus regioninio hegemono ŠRA, o Rusija taip ir nesugebėjo sustabdyti SSRS griūtimi prasidėjusio virsmo iš faktinės į pasyvią hegemoniją buvusiose savo valdose*. Apie Pekino regioninės hegemonijos persvarą byloja ir tai, kad *ji tiriamuoju laikotarpiu savo kaimynystėje elgėsi vis užtikrinčiau, tuo tarpu, kai Maskva buvo priversta aktyviau gintis nuo nauja grėsme tapusių spalvotųjų revoliucijų posovietinėje erdvėje*.

Trečia, kitame disertacijos tyrimo etape įrodyta, kad *Kinijai ir Rusijai XXI amžiaus pradžioje būdinga skvarbos į viena kitos tradicines įtakos sferas asimetrija pirmosios naudai*. Nors Maskvos didžiojoje strategijoje siekis plėsti savo galią į Šiaurės Rytų Aziją

yra suformuluotas žymiai aiškiau, būtent Pekino įtakos sklaida posovietinėje erdvėje buvo nepalyginamai didesnė, įvairesnė ir labiau prieštaraujanti rusų interesams nei pastarųjų veiksmai kinų „kieme“. Tokia išvada priimta vadovaujantis šiais tarpiniais atradimais:

- *Pagrindinės Kinijos įtakos skvarbos posovietinėje erdvėje priemonės atnešė žymiai daugiau rezultatų nei atitinkami Rusijos veiksmai Šiaurės Rytų Azijoje.* Jeigu abiejų veikėjų karinės ir švelniosios galios sklaida tiriamuoju laikotarpiu nebuvo labai sėkminga, tai tikrasis Pekino proveržis įvyko plečiant savo ekonominę įtaką bei bandant instituciškai įsitvirtinti Rusijos kaimynystėje. Šiandien būtent Kinija yra tapusi didžiausiu posovietinės Centrinės Azijos prekybos partneriu bei tiesioginių užsienio investicijų šaltiniu, o Šanchajaus bendradarbiavimo organizacija virto institucionalizuota jos vaidmens subregione išraiška. Priešingai, nepaisant didžiulio energetinio potencialo, Rusijos ekonominės skvarbos į ŠRA ambicijos nebuvo tinkamai įgyvendintos. Maskvai pavyko įsitvirtinti tik šio regiono ribas peržengiančiuose, žemo integracijos lygmens daugiašaliuose mechanizmuose. Vertėtų pabrėžti tai, kad abiem minėtais atvejais *jos skvarbos sėkmė tapo dar labiau priklausoma nuo Pekino pagalbos ir geros valios.*
- *Kinijos įsitraukimas į svarbiausias posovietinės erdvės saugumo problemas buvo žymiai gilesnis ir labiau prieštaraujantis tradicinio vietos hegemono interesams nei atitinkami Rusijos veiksmai Šiaurės Rytų Azijoje.* Tiriamuoju laikotarpiu Pekinas tapo didžiausiu Maskvos konkurentu Centrinės Azijos energetikoje ir jau pradeda regione žvalgytis už jos ribų, ypač Azerbaidžane ir Ukrainoje. Be to, kinai vis labiau linksta palaikyti antrinius posovietinės erdvės režimus ne tik Vakarų ar vidaus opozicijos, bet ir tradicinio vietos hegemono atžvilgiu. Neatsitiktinai praūžus Rusijos-Gruzijos karui ir išplieskus globaliai finansų krizei suaktyvėjusi Pekino skvarba šiame regione jau nebeapsiriboja Centrine Azija. 2012 m. pabaigoje jis buvo sudaręs strategines partnerystes su trim didžiausiais ir svarbiausiais tradicinės Rusijos įtakos sferos veikėjais: Kazachstanu, Uzbekistanu ir Ukraina. Maskva tuo tarpu nesugebėjo nieko panašaus priešpastatyti Pekinui ŠRA. Iš tiesų tiriamojo laikotarpio pabaigoje *jos Rytų vektoriaus užsienio politika visais trim nagrinėtais atvejais buvo labiau*

izoliuota nei jo pradžioje. Ypač skausmingu strateginės įvairovės trūkumu tapo smarkiai sugadinti santykiai su galingiausiu Pekino regioniniu konkurentu – Japonija.

Ketvirta, detali atskleistos abiejų veikėjų regioninio lygmens galios asimetrijos bruožų analizė leidžia priėti pagrindinę jų tarpusavio santykius apibūdinančią išvadą, pasak kurios *Kinija kelia vieną rimčiausių grėsmių Rusijos regioninei hegemonijai posovietinėje erdvėje bei tampa didžiausia išorine kliūtimi jos interesų sklaidai ŠRA. Kitaip tariant, Pekinas yra atsakingas už jau akivaizdų ir vis gilėjantį Maskvos pozicijų nuosmukį abiejuose regionuose. Tokią išvadą patvirtina šie tarpiniai lyginamosios analizės atradimai:*

- Nors disertacijoje Kinijos skvarba į posovietinę erdvę nebuvo tiesiogiai lyginama su atitinkamais kitų išorės veikėjų (pirmiausia JAV ir ES) veiksmams, galima su tam tikru įsitikinimu pripažinti, kad *didžioji Rytų kaimynė tiriamuoju laikotarpiu tapo viena iš svarbiausių žaidėjų tiesioginėje Rusijos strateginėje periferijoje. 2014 m. JAV pajėgoms pasitraukimo iš Afganistano rėmuose palikus karines bazines Centrinėje Azijoje, Kinija neišvengiamai taps pagrindiniu išorės balansuotoju šiame posovietinės erdvės subregione. Maža to, pastaruosius keletą metų ji sėkmingai plečia savo ekonominę įtaką ir vakarinėse tradicinės Rusijos įtakos sferose valstybėse, kurios iki šiol atlieka ypatingą vaidmenį Europos saugumo konfigūracijoje.*
- *XXI amžiuje Kremlius Rytų vektoriaus užsienio politika ŠRA kryptimi tiek įtakos skvarbos priemonių, tiek ir išitraukimo į vietos saugumo problemų sprendimą požiūriais tapo dar labiau priklausoma nuo Kinijos. Rusijai nepavyko išnaudoti svarbiausių savo lyginamųjų pranašumų: energetinių išteklių ir tranzito ekonomikoje bei asmeninių lyderių ryšių su Šiaurės Korėja ir palyginti palankaus savo visuomenės požiūrio į Japoniją diplomatijoje. Tiriamuoju laikotarpiu visais šiais atvejais Maskva arba nedrįsdavo pernelyg įžeidinėti Pekino, arba paprasčiausiai perleisdavo jam iniciatyvą. Įsiplieskus globaliai finansų krizei, Kremlius buvo priverstas įsileisti kinų kapitalą į savo energetikos sektorių bei Rytų Sibiro ir Tolimųjų Rytų modernizacijos projektus. Pagaliau, nepaisant palyginti panašių nacionalinių interesų ŠRA, Rusija vengė suartėti su tradiciniu šio regiono išorės balansuotoju – JAV.*

Penkta, *Kinijos ir Rusijos regioninio lygmens galios asimetrija turi keletą papildomų ypatumų, keliančių grėsmę Maskvos padėčiai ne tik regioniniu, bet ir globaliuoju lygmeniu:*

- Tiriamuoju laikotarpiu būtent *Kinija kaip niekas kitas pakirto Rusijos puoselėjamą „energetinės supervalstybės“ viziją*. Net ir užbaigtas Baku-Tbilisio-Džeichano vamzdynas, JAV įgyvendinama skalūninių dujų išgavimo revoliucija bei ES įtvirtintas Trečiasis energetikos paketas negali paneigti, kad labiausiai Maskvos energetiniam saugumui bent kol kas pakenkė Pekino sėkmingai nutiesti Kazachstano-Kinijos naftotiekis ir Centrinės Azijos-Kinijos dujotiekis. Jų dėka Kremlius ne tik prarado strategiškai itin svarbų abiejų išteklių tranzito iš subregiono monopolį, bet ir pakenkė savo padėčiai derybose su kinais dėl išimtinai dvišalių tarpusavio energetinių projektų. Įdomu tai, kad užuot skyrusi deramą dėmesį Centrinėje Azijoje Pekino tiesiamam vamzdynų tinklui, Maskva parodė savo strateginius prioritetus aršioje kovoje su viso labo popieriniu „Nabucco“ projektu. Turint omenyje dabartines ES ekonomines problemas, ir taip žymūs Rusijos energetikos praradimai Rytuose tampa dar svarbesni.
- *Kinijos hegemoninės padėties ŠRA stiprėjimas kartu su sėkminga jos skvarba į posovietinę erdvę, atsižvelgiant į Buzano ir Wæverio teoriją, gali būti suprantamas kaip pradinis naujo, abu regionus jungiančio superkomplekso atsiradimo etapas*. Šioje didžiulėje „Eurazijos“ geografinę sampratą iš esmės atitinkančioje erdvėje Pekinui pamažu pavyksta užsitikrinti vyraujančią padėtį būtent supervalstybės statusą praradusios Maskvos sąskaita. Kitaip tariant, Mearsheimerio ir jo pirmtakų nuogastavimai dėl grėsmingo varžovo JAV globaliai padėčiai atsiradimo didžiausiame planetos sausumos ruože neatrodo iš piršto laužti ir XXI amžiuje. Tuo tarpu Rusijai šis hierarchijos Eurazijoje kaitos procesas atspindi bendrą grėsmės įsitraukimui į likusius pasaulio regionus tendenciją.
- Priešingai nei savo asimetrijos teorijoje nurodo Womackas, *Kinijos ir Rusijos tarpusavio santykiuose tiriamuoju laikotarpiu stipresnė pusė buvo palyginti atsargi, o silpnesnė atsaini*. Pekino santūrumas susijęs ne tik su jo gana nuosekliai kurtu atsakingos didžiosios galios įvaizdžiu, bet ir prisiimtu įsitikimu, kad laikas yra būtent

jo sąjungininkas daugelyje ŠRA ir posovietinės erdvės procesų. Žymiai keistesnė Rusijos kaip silpnesnės pusės santykinė ramybė pirmiausia kyla iš kone egzistenciškai vertinamos JAV grėsmės. Priešingai negu teigiama oficialiajame šalies diskurse, jos užsienio politika tiriamuoju laikotarpiu nebuvo subalansuota ne tik Rytų vektoriaus (regioniniu), bet ir globaliu (didžiosios strategijos) mastu.

Šešta, teoriniu ir metodologiniu požiūriais disertacijoje pasiūlyta, išplėtota ir pritaikyta *regioninio lygmens galios asimetrijos koncepcija įrodė savo vertę konkrečiu dviejų didžiųjų galių tarpusavio sąveikos regioniniame analizės lygmenyje atveju:*

- Sudėtinis hegemonijos matavimo įrankis (1 lentelė), evoliucinė hegemonijos tipologija (2 lentelė) ir išorės veikėjų skvarbos matavimo įrankis (3 lentelė) yra *trys antrinės darbo inovacijos, atskirai pretenduojančios į platesnes jų taikymo galimybes* nei numato jas apjungianti regioninio lygmens galios asimetrijos samprata. Pastaroji apibrėžia išimtinai dviejuose besiribojančiuose regionuose bandančių vyrauti veikėjų tarpusavio santykių ypatybes, todėl kitų potencialių tyrimo atvejų nebūtų daug. Kita vertus, tokiomis sąlygomis kuriamos vidutinio lygmens teorijos ir nepretenduoja į universalias ambicijas už siauros, bet svarbius ir sudėtingus empirinės tikrovės reiškinius apimančios populiacijos ribų.

- Vadinasi, regioninio lygmens galios asimetrijos analizė iš tikrųjų leidžia išryškinti tuos dinamiškus ir daugialypius potencialių hegemonų tarpusavio sąveikos trūkumus, kurių nepaiso išimtinai dvišalės asimetrijos tyrimai. Šioje disertacijoje kompleksinės lyginamosios analizės principais nagrinėtas Kinijos ir Rusijos strateginės partnerystės atvejis aiškiai parodė, kad *iš pirmo žvilgsnio abiems pusėms naudingas bendradarbiavimas tarp dviejų didžiųjų galių pro regioninės prieigos prizmę gali pasirodyti žymiai nestabilus nei stipresnė šalis norėtų, o silpnesnė galėtų pripažinti*. Tolimesnė tyrime konstatuotos padėties evoliucija neabejotinai turės didelį poveikį ne tik abiems nagrinėtiems veikėjams bei tradicinėms jų įtakos sferoms, bet ir sparčiai besikeičiančiai globaliai tarptautinės politikos sistemai.

MOKSLINIŲ DARBŲ SĄRAŠAS

Mokslinės publikacijos disertacijos tema:

1. Andrijauskas, Konstantinas, „Kinijos modernizacijos keliai ir klystkeliai: integrali plėtra.“ *Kultūrologija*. 16 tomas. *Rytai-Vakarai: komparatyvistinės studijos VIII*. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2008, 139-167.
2. Andrijauskas, Konstantinas, „Konfucianizmas kaip politikos formavimo įrankis šiandieninėje Kinijoje.“ *Rytai-Vakarai: komparatyvistinės studijos XI*. Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2011, 180-200.
3. Andrijauskas, Konstantinas, „Karalystė pasaulio centre: tradicinė kinų tarptautinių santykių teorija ir užsienio politikos praktika.“ *Rytai-Vakarai: komparatyvistinės studijos XII*. Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2012, 310-329.
4. Andrijauskas, Konstantinas, „Tarptautinių santykių analizės virsmai regionų iškilimo epochoje: regioninio lygmens galios asimetrijos teorinis modelis.“ *Logos*, 76, 2013, 206-216.
5. Andrijauskas, Konstantinas, “China’s Economic Penetration into Post-Soviet Central Asia and Eastern Europe.” *Lithuanian Foreign Policy Review*, 30, 2013, 113-131.

Kitos mokslinės publikacijos:

1. Andrijauskas, Konstantinas, „Dabartinio Irano vieta globalioje geopolitinių galių sistemoje: komparatyvistinė analizė.“ *Logos*, 58, 2009, 210-218.
2. Andrijauskas, Konstantinas, „Dabartinio Irano geopolitinis kodas: santykių su globaliais ir regioniniais galios centrais lyginamoji analizė.“ *Logos*, 59, 2009, 186-198.
3. Andrijauskas, Konstantinas, „Nauji vėjai kapitalizmo atsiradimo teorijose: viduramžių miestai valstybės kaip Vakarų Europos iškilimo priežastis.“ *Politologija*, 2010/4, 190-197.

Konferencijose skaityti pranešimai:

1. Andrijauskas, Konstantinas, „Rusijos „tradicinė“ įtakos sfera jos rytinio užsienio politikos vektoriaus diskurse.“ perskaitytas 6-ajame Rusijos politikos mokslų kongrese „Rusija globaliame pasaulyje: institucijos ir politinės sąveikos strategijos“, Rusijos politikos mokslų asociacija, Maskva, 2012 m. lapkričio 22-24 d.
2. Andrijauskas, Konstantinas, „Naujojo šilko kelio vizija dabartiniame Kinijos oficialiajame diskurse.“ Perskaitytas 12-ojoje respublikinėje konferencijoje „Rytai-Vakarai: antropologiniai ir etnopsichologiniai kultūros tipų tyrinėjimai“, Lietuvos kultūros tyrimų institutas, Vilnius, 2013 m. spalio 26 d.

Kituose renginiuose skaityti pranešimai:

1. Andrijauskas, Konstantinas, Rytų Azijos vidinėms saugumo tendencijoms skirtas pranešimas, perskaitytas Japonijos ir Europos Sąjungos bendradarbiavimo simpoziume „ES Rytų partnerystė ir saugumo situacija Rytų Azijoje“, Lietuvos Respublikos Seimas, Vilnius, 2013 m. spalio 11 d.
2. Andrijauskas, Konstantinas, „Kinija Centrinėje Azijoje vs. Centrinė Azija Kinijoje: Sindziango vaidmuo Kinijos nacionalinio saugumo ir užsienio politikoje Centrinės Azijos atžvilgiu ir už jos ribų“, perskaitytas apskritojo stalo diskusijoje „Centrinė Azija: regiono be sienų apibrėžimo iššūkis“, Vilniaus universiteto Orientalistikos centro Šiuolaikinės Vidurio Azijos studijų centras, Vilnius, 2013 m. lapkričio 29 d.

Konstantinas ANDRIJAUSKAS (g. 1984 m.) turi politikos mokslų bakalauro (2007 m.) bei lyginamosios politikos magistro (2009 m.) laipsnius, ir siekia politikos mokslų daktaro laipsnio Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institute (TSPMI). 2010 m. jis dirbo „Transparency International“ Lietuvos skyriuje, bei nuo tų pat metų rudens dėsto Tolimųjų Rytų studijų kursą TSPMI. 2011 ir 2013 metais doktorantas įgyvendino dalines studijas atitinkamai Fudanio universiteto Tarptautinių santykių ir viešųjų reikalų mokykloje (Šanchajus, Kinija) ir Džedziango universiteto Viešųjų reikalų mokykloje (Hangdžou, Kinija). Jis yra davęs daug komentarų Azijos politikos klausimais Lietuvos žiniasklaidai bei 2012 m. atstovavo savo institucijai akademinėse išvykose į Kiniją (Pekiną ir Lhasą) ir Rusiją (Sankt Peterburgą). Doktoranto tyrimų interesai apima Azijos ir posovietinę politiką, istoriją ir kultūrą.